

**avocatul
poporului**
OMBUDSMAN

RAPORT SPECIAL

DECES SUSPECT
ÎN ARMATA
NAȚIONALĂ

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

RAPORT SPECIAL

Deces suspect în Armata Națională

CAZUL A.S c MINISTERUL APĂRĂRII al R. MOLDOVA

Raportul cu recomandări remis autorităților vizate la 17.01.2025

Comunicat de presă al Ministerului Apărării:

Un soldat în termen a decedat, astăzi, 04 aprilie 2024, la unul din poligoanele Armatei Naționale. Potrivit rezultatelor preliminare ale anchetei, tânărul s-ar fi sinucis cu arma din dotare. Potrivit informației oferite de Centrul operațional de comandă, incidentul a avut loc astăzi, la ora 12.13, în timpul desfășurării antrenamentelor. Medicii sosiți la fața locului au constatat decesul soldatului.

Chișinău, 2025

Digitally signed by Panico Ceslav
Date: 2025.01.17 15:46:46 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

A P R O B

Ceslav PANICO

Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

avocatul poporului OMBUDSMAN

Autori:

Grigorii LOZAN,

Ex-consultant principal, Direcția prevenirea torturii, Oficiul Avocatului Poporului

Elena PALADII,

Consultantă principală, Direcția prevenirea torturii, Oficiul Avocatului Poporului

Alexandru ZUBCO,

Șef direcție, Direcția prevenirea torturii, Oficiul Avocatului Poporului

Coordonator:

Ceslav PANICO, Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

Lista abrevierilor:

AP	Avocatul Poporului (Ombudsmanul)
OAP	Oficiul Avocatului Poporului
DpT	Direcția prevenirea Torturii OAP
CpPT	Consiliul pentru Prevenirea Torturii
MA	Ministerul Apărării
FA	Forțele Armate a Republicii Moldova
AN	Armata Națională
BIM3	Brigada 3 Infanterie Motorizată „Dacia” din mun. Cahul
CMT	Centrul Militar Teritorial
SAM	Secția administrativ militară
CML	Centrul de Medicină Legală
IP CEEF	Instituția Publică Centrul de Excelență în Economie și Finanțe
CP	Codul Penal
CPP	Codul de Procedură Penală
CoEDO	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
CtEDO	Curtea Europeană pentru Drepturile Omului
CPT	Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

Informații cu privire la procesul de examinare a sesizării *ex-officio*:

- 1) Avocatul Poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, exercitându-și activitatea în temeiul art.59¹ Constituția Republicii Moldova, Legii nr.52 din 03 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), Principiilor privind statutul instituțiilor naționale pentru drepturile omului (Principiile de la Paris)¹.
- 2) În conformitate cu prevederile pct.8) subpct.5), 6), 7), 14), 15) din Regulamentul de organizare și de funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, aprobat prin Legea nr.164/2015 și art.24 alin.(1) și alin.(2) din Legea nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), a fost dispusă inițierea prezentei investigații (**caz de o importanță socială deosebită – deces suspect în custodia Statului**).
- 3) **Metodologia de monitorizare** a cuprins: **documentare din oficiu** prin stabilirea obiectivelor procesului de monitorizare; colectarea, sistematizarea și analiza informațiilor din sursele disponibile; elaborarea și expedierea demersurilor necesare; studierea, sistematizarea și prelucrarea informațiilor prezentate de către Ministerul Apărării, Marele Stat Major al Armatei Naționale, Brigada 3 Infanterie Motorizată „Dacia”, Inspectoratul de Poliție Cahul, Instituția Publică Centrul de Excelență în Economie și Finanțe, IMSP Spitalul raional Ialoveni, IMSP Centrul de Sănătatea Ialoveni și Centrul de Medicină Legală; **documentare în teren** prin realizarea unei vizite la BIM3 și elaborarea unui raport de vizită cu constatări și recomandări²; analiza materialelor remise; analiza standardelor internaționale și practicii europene cu privire la drepturile omului/ interzicerea și prevenirea torturii/ relelor tratamente; analiza legislației pertinente și a regulamentelor interne; analiza doctrinelor, studiilor comparative, practicii și standardelor europene și internaționale; analiza jurisprudenței naționale, etc; precum și **activitatea analitică** încadrată în elaborarea Raportului special.
- 4) **Scopul** Raportului constă în monitorizarea respectării drepturilor și libertăților omului de către autoritățile publice (conform alin.(1) art.1 din Legea nr.52/2014), prevenirea încălcărilor de către acestea, pe parcursul aflării lui în custodia Statului, dar și îmbunătățirea situației la acest capitol.
- 5) **Obiectivele generale** ale procesului de examinare au fost: (a) verificarea acțiunilor/inacțiunilor autorităților publice, persoanelor cu funcții de răspundere de toate nivelurile prin prisma atribuțiilor funcționale, legislației naționale și a standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului în contextul asigurării dreptului la integritate fizică și psihică și protecția victimelor torturii; (b) identificarea problemelor de sistem, care au dus la pretinsa încălcare a drepturilor omului; (c) formularea recomandărilor către autorități și persoanele cu funcții de răspundere în vederea îmbunătățirii situației și (d) informarea despre rezultatele investigației.
- 6) **Obiectivele specifice** au fost: (i) respectarea garanțiilor împotriva torturii și a dreptului la viață conform art.2, 3 și 13 CoEDO, (ii) respectarea drepturilor omului în procesul de încorporare și executare a serviciului militar, dar și (iii) monitorizarea investigațiilor efectuate de către autorități pe acest caz.
- 7) **Perioada cercetării** a fost cuprinsă între **05 aprilie – 24 decembrie 2024**. Raportul a fost desfășurat cu racordare la obligațiile și drepturile specifice ale Avocatului Poporului (Ombudsmanul). Constatările sunt efectuate pe baza informației prezentate de către autoritățile interpellate și a constatărilor procesului de

¹ Adoptate prin Rezoluția Adunării Generale nr.48/134 din 20 decembrie 1993, <https://ombudsman.md/post-document/principii-referitoare-la-statutul-institutiilor-nationale-principiile-de-la-paris-adoptate-prin-rezolutia-adunarii-generale-nr-48134-din-20-decembrie-1993-2/>

² Raport privind vizita preventivă Brigada infanterie motorizată „Dacia” din 16.04.2024: <https://ombudsman.md/post-document/raport-de-vizita-la-brigada-de-infanterie-monitorizata-dacia-din-mun-cahul-16-aprilie-2024/>

monitorizare. Aceste date au fost suficiente procesului de monitorizare.

- 8) Prezentul Raport special pretinde a fi unul obiectiv, oferă o analiză critică și obiectivă, și este conform standardelor de monitorizare specifice Instituției Ombudsmanului. Constatările Ombudsmanului nu afectează în vreun mod independența organelor apărării și de recrutare - încorporare. Mai degrabă, intenția Ombudsmanului este de a contribui la asigurarea drepturilor și libertăților omului, la îmbunătățirea și sprijinul activității instituțiilor publice în prevenirea actelor de deces/ suicid, a torturii și altor forme de abuz în unitățile militare. La fel, prin intermediul acestui studiu, Ombudsmanul dorește să atragă atenția la problema calității încorporării tinerilor în Armata Națională.
- 9) **NOTĂ: Orice disconsiderare a prezentului Raport, a opiniilor și constatărilor Ombudsmanului pot fi calificate ca acte de imixtiune și ingerință în activitatea Avocatului Poporului. Or, art.3 alin. (4) a Legii nr.52 din 03 aprilie 2024 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), prevede că „Imixtiunea în activitatea Instituției Avocatul Poporului, ignorarea intenționată de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile a sesizărilor și recomandărilor Avocatului Poporului, precum și împiedicarea sub oricare formă a activității acestuia atrag după sine răspunderea în conformitate cu legislația”.**

Contextul sesizării *ex-officio*: -

- 10) La 04 aprilie 2024 pe pagina oficială a Ministerului Apărării a fost publicat un comunicat cu titlul „Caz tragic în Armata Națională”:

„un soldat în termen a decedat, astăzi, la unul din poligoanele Armatei Naționale. Potrivit rezultatelor preliminare ale anchetei, tânărul s-ar fi sinucis cu arma din dotare. Potrivit informației oferite de Centrul operațional de comandă, incidentul a avut loc astăzi, la ora 12.13, în timpul desfășurării antrenamentelor. Medicii sosiți la fața locului au constatat decesul soldatului. Soldatul a fost încorporat în serviciul militar în termen în decembrie 2023. Ministerul Apărării a informat organele abilitate și a transmis toate materialele referitoare la cazul dat procuraturii. Concomitent, o comisie specială a Armatei Naționale efectuează o cercetare de serviciu privind circumstanțele incidentului. Conform procedurii, identitatea militarului va fi anunțată după informarea familiei. Ministerul Apărării exprimă sincere condoleanțe familiei soldatului decedat și va oferi tot sprijinul necesar elucidării acestui caz regretabil.”³

- 11) Potrivit declarațiilor preliminare ale Comandantului BIM3, V.R, pentru portalul media local ziuadeazi.md „...prealabil a fost un suicid din arma de dotare ...circumstanțele o să apară pe parcurs”.⁴
- 12) În acest context, la propunerea Direcției prevenirea torturii, la 05 aprilie 2024, Avocatul Poporului (Ombudsmanul) a dispus inițierea prezentei investigații prin prisma art.2, 3 CoEDO. Sesizarea nu este inițiată la cererea vreunei persoane. Autoritățile sesizate au remis materialele solicitate în termen.
- 13) În conținutul raportului, au fost utilizate inițialele persoanelor vizate, pentru a nu afecta mersul urmăririi penale, respectarea vieții private și a principiului nevinovăției.

³ Comunicat Ministerul Apărării: <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=8901>

⁴ Comunicat ziuadeazi.md: <https://ziuadeazi.md/comandantul-brigazii-din-cahul-sincere-condoleante-familie-tanarului-soldat/>

Circumstanțele cazului: -

- 14) Din informațiile prelucrate, constatăm că A.S. s-a născut la 16 iulie 2004 în localitatea Dănceni, r-l Ialoveni⁵. În 2020 a finalizat studiile gimnaziale la IP Liceul Teoretic „Mihai Viteazul” din Chișinău cu media generală 8 (opt)⁶.
- 15) La 01 septembrie 2020 a fost înmatriculat la studii în cadrul IP CEEF la programul de formare inițială *Impozite și Percepere fiscală* cu media de concurs 8.42 pentru o perioadă de 4 ani⁷.
- 16) **La 25 ianuarie 2024**, A.S., împreună cu părinții săi a depus cerere privind retragerea actelor de studii din motive personale. Iar, prin ordinul nr.68e din 25 ianuarie 2024 ultimul a fost retras din numărul elevilor IP CEEF din propria inițiativă (ultimul an de studii). Potrivit caracteristicii personale, pe parcursul anilor I și II, elevul A.S. a frecventat regulat orele, având un număr mic de absențe nemotivate. Numărul de absențe a crescut în anul III de studii. Pe parcursul anilor de studii elevul a avut o reușită medie, variind între notele 6 și 9⁸. În perioada studiilor, a lucrat curier la Compania Glovoappro SRL.
- 17) La **18 decembrie 2023** (adică în perioada de studii active) este înregistrat în calitate de recrut la SAM Ialoveni a CMT Strășeni⁹ (la vârsta de 19 ani și 5 luni). În aceeași zi, a fost „examinat” de comisia medico-militară și declarat *apt* pentru satisfacerea serviciului militar în termen¹⁰. Prin ordinul nr.116 din 18 decembrie 2023 a fost trimis la BIM3, unde a executat serviciul militar în termen până la ziua decesului, **04 aprilie 2024**.
- 18) **În speță, observăm recrutarea și înrolarea în serviciul militar a unui tânăr de 19,5 ani ce își desfășura studiile într-o instituție de învățământ și lucra, în aceeași perioadă, contrar prevederilor legale. Acesta, după o perioadă de cca 4 luni într-o unitate militară, s-ar fi sinucis în condiții aparent suspecte.** În continuare, vom aborda unele aspecte ce au putut genera încălcările ale drepturilor persoanei defuncte în ordinea cronologică a evenimentelor.

Rezultatele investigației: -

a) Procesul de recrutare și încorporare a lui A.S.

- 19) Potrivit art.28 a Legii 1245/2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, [..bărbații, cetățeni ai Republicii Moldova, care au împlinit vârsta de 18 ani sunt încorporați în serviciul militar în termen. Încorporarea în serviciul militar în termen se efectuează de două ori pe an: în aprilie – iulie și în octombrie – ianuarie (anul următor)]¹¹.

⁵ Extras din dosarul personal nr.178/83.

⁶ Certificatul de studii gimnaziale nr.220001354799

⁷ Ordinul de înmatriculare nr.118e din 03.08.2020

⁸ Caracteristică din 09 aprilie 2024.

⁹ Procesul verbal nr.31/361 din 18.12.2023

¹⁰ Procesul verbal nr.29/78 de la 18.12.2023, coloana I Baremul medical, ordinul MA nr.177-2003

¹¹ A se vedea, Legea nr.1245/2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146112&lang=ro#

- 20) Aceeași Lege susține că responsabile de procesul de recrutare și încorporare în serviciul militar și în cel civil sunt Comisiile de recrutare-încorporare create în unitățile teritoriale de nivelul al doilea și în unitățile teritoriale autonome cu statul special și, după caz, de sector, coordonate de Comisia de Stat pentru Încorporare.
- 21) **Comisia de recrutare-încorporare**, în procesul luării la evidență militară a cetățenilor, printre altele, **are atribuții de organizare și efectuare a examenului medical, testarea psihologică și selectarea profesională a cetățenilor în vederea determinării gradului aptitudinii lor pentru serviciul militar și repartizării preliminare pe genuri de arme și componente ale Forțelor Armate.**¹²
- 22) În continuare, Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, stipulează că [...recrutarea tinerilor are drept scop evaluarea, sub aspect cantitativ și **calitativ**, a contingentelor de cetățeni ai Republicii Moldova care urmează să fie încorporați în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus. Activitatea de recrutare constă în luarea în evidență militară a tinerilor, selectarea recruților apti pentru îndeplinirea serviciului militar și repartizarea lor preliminară pe genuri de arme și componente ale Forțelor Armate. Sunt pasibili de recrutare tinerii – cetățeni ai R. Moldova, **care, în anul recrutării, ating vârsta de 16 ani**. Recrutarea are loc anual, în perioada **ianuarie-martie**.]¹³
- 23) Același Regulament prevede în pct.10 că [... înștiințarea tinerilor de a se prezenta la comisia de recrutare-încorporare, pentru a trece recrutarea, se efectuează conform **ordinului de chemare**, semnat de comandantul organului administrativ-militar, în care se stabilește **termenul concret** de prezentare a tânărului la comisia de recrutare-încorporare. Ordinul de chemare se înmânează tinerilor personal, de către primăriile, instituțiile publice și agenții economici, cu cel puțin 7 zile până la data recrutării].
- 24) Deci, cadrul legal prevede că recrutarea tinerilor-cetățeni are loc la vârsta de 16 ani, anual în perioada ianuarie-martie, printr-un ordin de chemare, prin care se stabilește un termen concret de prezentare a acestuia la Comisia de încorporare. Însă, din materialele examinate, **observăm că A.S a fost înregistrat ca recrut abia la 19,5 ani în ziua de 18 decembrie 2023**¹⁴ cu o întârziere de 3 ani și 5 luni. Potrivit legii, procesul de recrutare începe odată cu împlinirea vârstei persoanei de 16 ani, anual, în perioada ianuarie – martie în baza ordinului de chemare. În dosarul personal, nu există nici informații despre amânarea recrutării lui A.S. *In concreto*, recrutarea lui A.S a avut loc peste termenul prescris, fără ordin de chemare sau de amânare și pare să fie contrară Regulamentului de încorporare.
- 25) Tot aici, menționăm că deși Legea specială nu interzice expres recrutarea după vârsta persoanei de 16 ani, acest proces trebuie să fie în concordanță cu Regulamentul de încorporare, urmându-se procedurile prevăzute.
- 26) Mai mult, legislația națională prevede că persoanele care nu se prezintă fără motive întemeiate la Comisia de recrutare-încorporare sunt supuse unor măsuri suplimentare pentru a asigura prezentarea lor ulterioară. Din analiza dosarului recrutului, observăm că lipsesc asemenea informații. Chiar dacă, acestea există în alte surse informaționale, SAM Ialoveni/ CMT Strășeni ar trebuie să dispună de suficiente argumente privind admiterea recrutării, examinării medicale și detașării lui A.S în aceeași zi către unitatea militară pentru efectuarea serviciului militar.

¹² A se vedea, Legea nr.1245/2002, art.12 alin.(2) lit. a, art.29 alin.(4) lit. b

¹³ Pct.5-7 HG nr.864/2005 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119810&lang=ro

¹⁴ Proces verbal nr.31/361 din 18.12.2023.

- 27) Tot aici, completăm că potrivit Graficului prezentării recruților la Comisia medico-militară de încorporare, localitatea de baștină a lui A.S. a fost planificată pentru data de 12 septembrie 2023, cu sarcina de încorporare a 2 persoane¹⁵. Ziua de 18 decembrie 2023 nu este menționată în acest grafic.
- 28) Rămâne neclar aspectul privind aducerea lui A.S. de către *bunicul și tatăl* pentru încorporare în serviciul militar la SAM Ialoveni¹⁶. Or, legislația susține că tinerii se prezintă în baza ordinului de chemare, rudele neavând vreo obligație de a prezenta copiii pentru recrutare-încorporare. Chiar și așa, opinăm că SAM Ialoveni urma să dispună un ordin de chemare tânărului pentru următoarea campanie de încorporare (în speță, de primăvară) și să nu admită înrolarea acestuia.
- 29) Tot aici, observăm că A.S. nu și-ar fi exprimat acordul sau a solicitat să fie încorporat. Mai degrabă, el a fost adus de rude, urmare a unor convingeri de a fi înrolat, ascendenți influențați de prejudecăți sau stereotipuri. Din acest motiv, opinăm că rolul Comisiei de recrutare-încorporare, a fost să identifice circumstanțele pre-încorporării și să emită o decizie legală/ corectă. Notăm că dubiul *aducerii silite la SAM a lui A.S. de către rude* nu a putut fi justificat, având în vedere decesul persoanei. Totuși, acest dubiu este important pentru stabilirea circumstanțelor recrutării-încorporării și evidențierii neadmiterii ulterioare a practicii respective în procesul de recrutare-încorporare.
- 30) La dosarul personal al recrutului, observăm anexată o recipisă pe care este notat textul *am primit A.S. despre prezentarea în organul administrativ-militar 18.12.2023, semnătura* lui A.S. Această recipisă nu reprezintă ordin de chemare. Semnarea recipisei nu înseamnă neapărat acordul persoanei pentru îndeplinirea serviciului militar sau recrutarea *la dorința persoanei și a rudelor*.
- 31) Mai departe, potrivit Regulamentului de încorporare, până la luarea în evidență a tinerilor, în vederea determinării aptitudinii tinerilor pentru serviciul militar și repartizării lor preliminare pe genuri de arme și componente ale Forțelor Armate, Comisia de recrutare-încorporare: (a) examinează documentele din dosarele personale ale tinerilor; (b) organizează desfășurarea examenului medical al tinerilor; (c) studiază calitățile profesionale ale tinerilor și (d) studiază starea psihologică a tinerilor¹⁷.
- 32) La fel, potrivit capitolului III al Regulamentului de încorporare, [...recrutarea și încorporarea tinerilor constituie un proces complex și minuțios de studiere multilateral a situației și calităților personale ale tinerilor pentru îndeplinirea serviciului militar. Odată cu luarea la evidență militară și până la încorporarea în Forțele Armate, organul administrativ-militar trebuie să întreprindă acțiuni de pregătire a tinerilor pentru serviciul militar în termen în conformitate cu repartizarea preliminară pe genuri de arme și componente ale Forțelor Armate]. Altfel, spus, luarea la evidență militară a tinerilor, constituie o etapă preliminară încorporării în cadrul Forțelor Armate **și nu poate avea loc concomitent**.
- 33) Cu toate acestea, *în speță*, observăm că Comisia de recrutare-încorporare a lui A.S. ar fi reușit în câteva ore în ziua de 18 decembrie 2023¹⁸ *să studieze recrutul; să obțină date obiective despre starea sănătății și dezvoltării lui fizice, starea familială, nivelul de studii, calitățile profesionale, lipsa antecedentelor penale, etc; să-l examineze multilateral și obiectiv; să-i studieze și aprecieze starea psihologică; să-i aprecieze genul de arme și componente ale Forțelor Armate; să-l repartizeze pentru îndeplinirea serviciului militar, etc.* O analiză amplă a acestui proces destul de complex, ne arată că activitatea acestei comisii trezește dubii serioase în acest caz. Se pare că, încorporarea *grabnică* a lui A.S. a fost determinată și de necesitatea remedierii eșecului organelor administrativ-militare, care, nu l-ar fi înregistrat pe A.S. ca

¹⁵ Decizia Consiliului raional nr.3/3 din 25 mai 2023

¹⁶ Informație remisă către OAP de CMT Strășeni

¹⁷ A se vedea pct.12 din Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119810&lang=ro

¹⁸ SAM Ialoveni se află în aceeași clădire cu Centrul de Sănătate Ialoveni.

recrut la vârsta de 16 ani. Repetăm, chiar și în cazul în care, organele administrativ-militare dispun de dovezi privind luarea în evidență a lui A.S la vârsta de 16 ani, aceasta nu justifică acțiunea lor realizată pe 18 decembrie 2023.

- 34) Analizând *fișa de examinare medicală a recrutului A.S*, observăm la rubrica ordinul de chemare este trasată o linie, ceea ce prezumă că A.S nu fost citat conform procedurii legale stabilite¹⁹. Fișa de examinare a fost deschisă în aceeași zi 18 decembrie 2023. La compartimentul „antecedente personale patologice” nu există însemnări, ceea ce arată că situația medicală a recrutului pre-recrutare nu ar fi fost examinată. La rubrica „rezultatul examinării la recrutare” din fișa medicală, specialiștii boli interne, chirurgie, neurologie, psihiatrie, oftalmologie, o.r.l., alte specialități: dermatolog au scris „Apt”, cu șapte ștampile aplicate. Nu există mențiuni la medicul specialist stomatolog și investigații recomandate. La compartimentele „rezultatul examinării la încorporare” – lipsesc mențiuni, ceea ce prezumăm că la încorporare A.S nu a fost examinat medical minuțios sau chiar deloc. Iar, trimiterea lui în unitatea militară a avut loc doar urmare a rezultatelor primare de examinare medicală din 18 decembrie 2023.
- 35) Informațiile prezentate de SAM Ialoveni, mai arată că în perioada noiembrie – ianuarie 2024 din raionul Ialoveni au fost selectați pentru încorporare 14 tineri (inclusiv A.S). Potrivit tabelului nominal, toți 14 tineri s-au prezentat *personal*. Doi dintre tineri, printre care și A.S au fost înrolați imediat/ în aceeași zi, A.S pe 18 decembrie 2023 și C.Ș pe 31 ianuarie 2024. Ceilalți s-ar fi prezentat de exemplu pe 16 noiembrie, dar încorporați pe 29 noiembrie, adică peste 2-5 zile de la examinarea medico-militară. Toți 14 tineri au fost declarați apti, cu studii de 9 clase. La 5 tineri, observăm înscrierea la rubrica studii „SPP/ ȘPP”, adică școală profesională. Deși, acești 5 tineri își făceau studiile și aveau dreptul la amânarea încorporării, totuși au fost înrolați în serviciul militar.
- 36) Pentru observarea procesului de recrutare-încorporare, angajații OAP au realizat o vizită neanunțată la SAM Ialoveni în ziua de 14 iunie 2024. Amintim că, perioada martie – iulie, anual este o perioadă activă pentru recrutare-încorporare. În ziua vizitei, o parte din membrii Comisiei se aflau în concedii medicale, iar șeful SAM în teritoriu. Unii membri prezenți ai Comisiei, au specificat că numărul mare de recruți prezentați face imposibilă realizarea unei examinări obiective și multidimensionale pentru fiecare persoană în parte. Un program de activitate a comisiei medico-militare și comisiei de încorporare din 11 martie – 31 iulie 2024 a raionului Ialoveni specifică cel puțin 11 activități, aparent per zi, cu timpul reglementat și specialistul/ii responsabil/i. Graficul cuprinde un Plan pentru cele 5 luni de recrutare-încorporare, însă programul se referă la atribuțiile zilnice per oră. Astfel, întâlnirea recruților prezentați la comisia medico-militară este planificată între ora 08.00 – 08.30 (doar 30 minute); studierea recruților, precizarea datelor în dosarele personale de la 08.00 – 09.00 (1 oră și se realizează de efectivul SAM și de nu de membrii Comisiei); lucrul educativ-patriotic are loc 30 minute de la ora 09.00 – 09.30; controlul medical începe de la ora 09.00 până la 15.00 și în aceeași perioadă are loc primirea deciziei medicale; testarea psihologică are loc la ora 13.00 – 15.00 de psihologul SAM, care cumulează și funcțiile de specialist superior domeniu recrutare-încorporare și specialist principal în domeniul educației militar patriotice; predestinarea pe genuri de arme, repartizarea pe u/m, decizia are loc în perioada orelor 14.00 – 17.00 (în aceeași perioadă de trecere a examenului medical); înregistrarea deciziilor în registrul PV Comisiei are loc în perioada orelor 14.00 -16.00 și pregătirea d/p al recruților pentru ziua următoare are loc între orele 15.00 – 17.00 min. Deci, după cum am specificat mai sus, examinarea recruților are loc în câteva ore, într-o singură zi. **Acest fapt nu poate reprezenta o evaluare cantitativă, calitativă și profesionistă a contingentelor de cetățeni pentru încorporare în serviciul militar, după cum prevede cadrul normativ național. De asemenea, în cadrul unor astfel de examinări formale, nu ar fi posibil să**

¹⁹ Fișa de examinare medicală a recrutului nr.24 din 18/12/2023.

fie identificate toate riscurile viitoare care ar putea apărea pe parcursul desfășurării serviciului militar, în special din perspectiva sănătății și siguranței persoanei examinate.

- 37) Admitem că chiar dacă, SAM Ialoveni a reușit să îndeplinească planul minim de încorporare stabilit, costul acestei recrutări *pripite* a avut în final, consecințe tragice (decesul unui tânăr).

b) *privarea de dreptul la amânarea încorporării în legătură cu studiile și încălcarea dreptului la educație*

- 38) O problemă veche și actuală, ține de ignorarea studiilor sau prevalarea încorporării în detrimentul admiterii la studii (în special în campania de recrutare de vară) a tinerilor de către Comisiile de recrutare-încorporare. Această împrejurare a apărut și în speța A.S, care a fost recrutat în perioada activă de studii.
- 39) În rapoartele sale, Avocatul Poporului a specificat deja că, respectarea dreptului la educație este net superior – înrolării în serviciul militar, inclusiv în condițiile în care Legea specială garantează acest drept²⁰. Iar, într-un raport de vizită, Ombudsmanul a reiterat că autoritățile centrale urmează de urgență să identifice un mecanism de liberare din serviciul militar a tinerilor, care au fost înrolați, dar au primit acceptul în perioadele oficiale de admitere pentru studii naționale sau în afara țării. Menținerea tinerilor în unitatea militară, pe motiv că aceștia urmează să execute serviciul militar în detrimentul dreptului la educație, în opinia Avocatului Poporului reprezintă o formă a privațiunii de libertate contrară art.5 al CoEDO²¹.
- 40) Potrivit pct.75 al Regulamentului de încorporare, [...Amânarea încorporării în serviciul militar în termen dictată de necesitatea continuării studiilor se acordă recruților care își fac studiile în instituții de învățământ secundar, ciclul I – gimnazii și ciclul II – licee, în instituții de învățământ profesional tehnic secundar – școli profesionale, în instituții de învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar – colegii ori în instituții de învățământ superior – universități, academii de studii, institute, școli superioare, școli de înalte studii etc., cu orice formă de instruire, pe termenul stabilit de programele de studii. Hotărîrea privind acordarea amânării pentru continuarea studiilor se adoptă, în cadrul trecerii comisiei de recrutare-încorporare, în baza certificatului eliberat de instituția de învățământ].
- 41) A.S, în ziua de 18 decembrie 2023 se afla la studii la IP CEEF, în anul III. Însă, în dosarul personal al recrutului, lipsește această dovadă. Singurul act de studii în dosar este cel de 9 clase. Aici, evidențiem or omisiunea Comisiei de recrutare, generată inclusiv de neglijență în îndeplinirea sarcinilor ei legale, fie tăinuirea acestui fapt, ce ar reprezenta o faptă infracțională.
- 42) În continuare, Comisia I-a admis pentru încorporare pe A.S, încălcându-i de altfel, dreptul său legal de *amânare* a încorporării în legătură cu continuarea studiilor. *In concreto*, Comisia de recrutare-încorporare ar fi *privat* persoana de un drept garantat de lege, iar actul de încorporare este lovit de nulitate. Or, continuarea studiilor în instituții de învățământ profesional tehnic post secundar și centre de excelență sau care oferă diverse forme de instruire, justifică amânarea încorporării în serviciul militar pe durata studiilor²².

²⁰ <https://ombudsman.md/rapoarte/drepturile-omului/anuale/>

²¹ <https://ombudsman.md/post-document/raport-de-vizita-follow-up-la-brigada-de-infanterie-motorizata-moldova-din-municipiul-balti/>

²² A se vedea inclusiv alin. 4, art.31 a Legii 1245/2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei.

- 43) La pct.35 a prezentului Raport am menționat că, cazul lui A.S nu este unic. Doar într-o rundă de încorporare în r-l Ialoveni, 6 din 14 recruți se aflau la studii, despre care Comisia a cunoscut și căroră le-ar fi fost încălcat dreptul la educație.
- 44) În acest sens, Statul, prin instituțiile create de către acesta (Comisia de recrutare-încorporare), a limitat disproporționat exercitarea dreptului la educație a persoanei prevăzut în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului – „art. 28 Statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, în special, statele membre vor avea obligația: a) de a asigura învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți; b) de a încuraja crearea diferitelor forme de învățământ secundar, atât general, cât și profesional și de a le pune la dispoziția tuturor copiilor și de a permite accesul tuturor copiilor la acestea, de a lua măsuri corespunzătoare, cum ar fi instituirea gratuității învățământului și acordarea unui ajutor financiar în caz de nevoie; c) de a asigura tuturor accesul la învățământul superior, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele adecvate; d) de a pune la dispoziție copiilor și de a permite accesul acestora la informarea și orientarea școlară și profesională; e) de a lua măsuri pentru încurajarea frecvenței cu regularitate a școlii și pentru reducerea ratei abandonului școlar.”²³

c) **privarea de dreptul la înlocuirea serviciului militar în termen cu serviciul civil**

- 45) Potrivit caracteristii psihologice realizate în unitatea militară BIM3, A.S a confirmat că a lucrat la Compania Glovoappro SRL anterior recrutării²⁴. În cadrul prezentei investigații, nu am dispus de probe confirmative, or scopul raportului a fost altul.
- 46) Mai mult, nici Comisia de recrutare-încorporare nu a verificat aspectul angajării acestuia în câmpul muncii și/sau a motivelor pentru executarea serviciului civil (de alternativă).
- 47) *Finalmente*, în cazul în care A.S a fost angajat în câmpul muncii și din anumite motive religioase, etice, morale, umanitare și în alte cazuri similare în temeiul Legii nr.156/2007 cu privire la organizarea serviciului civil (de alternativă) avea dreptul la înlocuirea serviciului militar în termen cu serviciul civil²⁵.
- 48) Acest drept urma să fie asigurat în cadrul procesului de recrutare din ziua de 18 decembrie 2023 (la prima zi de recrutare), pentru că opțiunea depunerii unei cereri personale cu 2 luni înainte de încorporare nu i-a fost asigurat. A.S a fost recrutat și înrolat în aceeași zi și nu a putut beneficia de oportunitatea respectivă.

d) **majorarea semnificativă a sarcinei de încorporare**

- 49) Una dintre aspectele ce poate influența calitatea încorporării ar putea fi rata înaltă a sarcinei de încorporare în creștere semnificativă în ultimii 3 ani. Această sarcină complexă determină organele

²³ Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, 1989, disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro

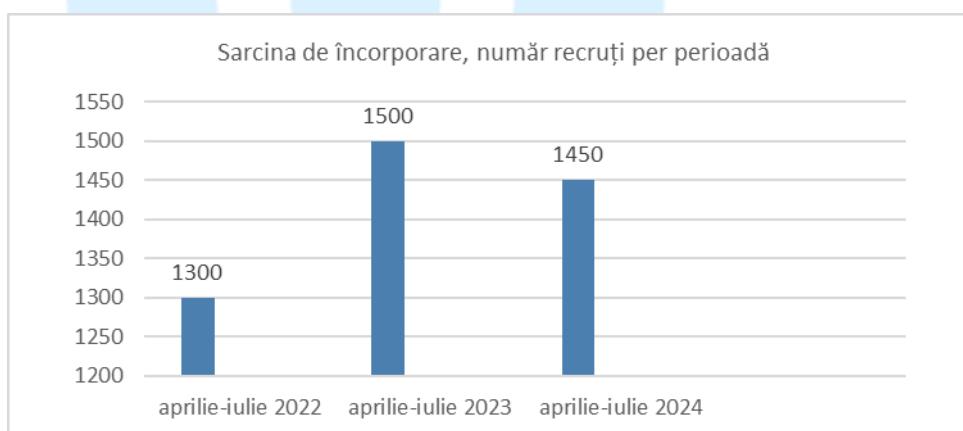
²⁴ Extras din caracteristica psihologică, cităm *până la armată – a lucrat*. Întrebare: Până la încorporarea în serviciul militar: ați lucrat (unde) – *scris de mână: Glovo*

²⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107181&lang=ro

administrativ-militare să se focuseze pe atingerea cantității recruților, decât calitatea acestora pentru serviciul militar²⁶.

- 50) Potrivit art.28 a Legii 1245 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, încorporarea în serviciul militar în termen se efectuează de către autorităților publice locale, în comun cu centrele militare, în temeiul decretului Președintelui R. Moldova și hotărârii Guvernului. Iar, sarcina de încorporare, potrivit Regulamentului de încorporare se stabilește de Guvern, în baza datelor privind necesitatea de încorporare, prezentate de Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne. La fel, Ministerul Apărării aprobă Planul republican de încorporare.
- 51) Analizând hotărârile Guvernului cu privire la încorporare în perioada 2022-2024 observăm că sarcina de încorporare a crescut anual cu cca 200 recruți, comparativ cu situația din 2022.
- 52) Spre exemplu, în perioada lunii aprilie-iulie 2022, sarcina de încorporare a fost de 1300 recruți/ per țară²⁷. Iar, în 2023 pentru aceeași perioadă a crescut brusc la 1500 recruți²⁸. În 2024, pentru aceeași perioadă, sarcina de încorporare a scăzut cu doar 50 recruți comparativ cu perioada precedentă²⁹: -

- 53) În același timp, sarcina de încorporare pentru perioada lunilor octombrie 2021-ianuarie 2022 a fost de 1050 recruți³⁰, în perioada octombrie 2023-ianuarie 2024: 1250 recruți³¹ și în perioada octombrie 2024 – ianuarie 2025 a scăzut la 1200 de recruți/ per țară³²: -

²⁶ Opinie formulată urmare a discuțiilor cu personalul administrativ-militar, comandanți și personal de unitate.

²⁷ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-13-nu-169-ma-2022_1.pdf

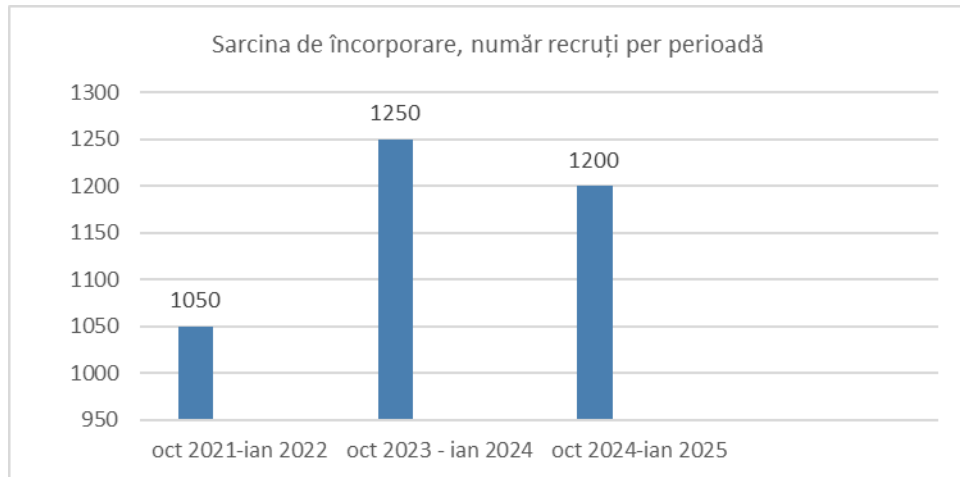
²⁸ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-10-nu-155-ma-2023_0.pdf

²⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142731&lang=ro

³⁰ https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/329_ma_1.pdf

³¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139352&lang=ro

³² <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/750-ma-2024.pdf>

- 54) Reiterăm că în notele informative la proiectele HG cu privire la încorporare menționate *supra*, lipsește justificarea necesității majorării numărului de recruți pentru încorporare. Dacă această justificare rezidă în datele privind necesitatea încorporării elaborate de Ministerul Apărării, atunci instituția apărării ar putea să remită o copie OAP.
- 55) **A.S a fost încorporat în 2023, în anul cu cea mai mare rată a sarcinei de încorporare.**

e) *Respectarea demnității umane în unitatea militară*

- 56) Potrivit art.4 a Legii 1245/2002, serviciul militar este o formă a serviciului public ce rezidă în îndeplinirea de către cetățeni a datoriei constituționale privind pregătirea pentru apărare și apărarea Patriei exclusiv în cadrul Forțelor Armate ale R. Moldova.
- 57) *De facto*, serviciul militar în termen, privit în ansamblu, constituie o formă de custodie publică. Militarii în termen sunt plasați în unitățile militare, în baza ordinelor organelor administrativ-militare și al entităților militare, pe care nu le pot părăsi la voința lor, pentru executarea unei obligații, ceea ce constituie în sensul art.4 al Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii – o formă a privării de libertate³³.
- 58) Prin urmare, toți tinerii încorporați în serviciul militar în termen pe durata serviciului militar se află în custodia Statului. Organele militare *stricto sensu*, sunt responsabile de viața, siguranța, securitatea militarilor în termen, respectarea drepturilor și a demnității umane prin prisma îndeplinirii atribuțiilor lor de militari în termen. În continuare, militarilor în termen, trebuie să li se asigure aceleași condiții, de care aceștia ar beneficia aflându-se în afara unităților militare, în special protecție și garanții eficiente împotriva formelor de abuz, a maltratărilor, asistență medicală și psihologică efectivă, accesul la un mecanism independent și sigur de plângeri, etc.
- 59) În raportul de vizită la BIM3 din 16 aprilie 2024, Avocatul Poporului a constatat *inter alia*, că ultima reparație generală a cazarmei militare a avut loc în 2014 și că din 2025 urmau să fie reinițiate anumite lucrări majore de renovare a spațiilor de cazare. Deși, nu exista supraaglomerare, facilitățile de cazare erau satisfăcătoare și nedemne pentru trai și desfășurarea activităților de muncă pentru ofițeri. Lenjeriile de pat, plăpumile, îmbrăcămintea și încălțăminte militarilor în termen erau uzate, Lipsa

³³ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-against-torture-and-other-cruel>

intimității în baia comună, chiar și în timpul somnului (paturile sunt lipite unul de altul) la fel creează probleme de incomoditate sau potențiale abuzuri. Lipsa psihologilor, neînregistrarea traumelor și a leziunilor, lipsa unor garanții eficiente de a raporta abuzurile și a fi protejat de acestea erau evidente la ziua vizitei. Unele eforturi de îmbunătățire a situației au fost observate, însă, insuficiente pentru a garanta siguranța și securitatea tuturor militarilor³⁴.

- 60) A.S a fost încorporat pe 18 decembrie 2023 la BIM3, prin ordinul 116 din aceeași zi al CMT Strășeni. În aceeași zi, militarul, de comun cu alți 59 de recruți au fost incluși în lista nominală a unității militare BIM3, cu acordarea gradului militar „soldat clasa III”³⁵.
- 61) Jurământul militar l-a depus la 01 februarie 2024. Iar, la 06 februarie 2024, prin ordinul nr.25 al comandatului BIM3 este numit în funcție de conducător auto grupa 2 tragere [...] urmare a finisării cu succes a cursului de instruire inițială.
- 62) Despre comportamentul lui A.S., în unitate aflăm din raportul privind cercetarea administrativă din 12 aprilie 2024, în care se menționează că .. *era vizitat des de către părinți și sora mai mică, ultima vizită fiind pe 31 martie 2024; nu a avut încălcări de disciplină militară și se caracterizează pozitiv, însă era închis în sine*. Informații privind atitudinea între semeni, eventuale abuzuri față de A.S din partea altor militari sau comandanți nu există, or nu au fost documentate. Grupul de lucru nu a reușit să identifice relații ostile între militarii în termen, în special în timpul vizitei. Majoritatea menționau „nicidecum nu” sau „da, e bine, întrebări nu-s” sau evitau să formuleze răspunsuri.
- 63) Însă, din analiza celor peste 15 explicații depuse de co-semeni în legătură cu circumstanțele *suicidului*, observăm că toți indică aceleași mesaje explicative compuse din 2 subiecte, cităm:

(1) nu avea dispoziție; închis în sine; chef de vorbă nu avea; vorbea numai când îl întreba ceva, era foarte tăcut; nu vorbea; era supărat; nu a mâncat vreo 3-2 zile; era mai puțin comunicabil; nu a avut probleme cu nimeni; nu se bătea; un băiat cuminte și tăcut, nu se bătea cu nimeni; etc și (2) avea zgîrieturi la gât; era tăiat la gât și sub gât; diverse escoriații superficiale în treimea inferioară a antebrățelor; avea tăieturi de la lamă la gât și după gât; a vrut să facă catîncul³⁶ singur; sa za...t (săturat) de armată; a vrut să facă cantic și so rupt stanocu; după auzite de la alți soldați sa zgîriet cu aparatul de ras; sa tăiat când se berberea; avea tăieturi la ceafă și la gât, el a răspuns că sa tăiat când se berberea; я и несколько ребят заметили порезы от лезвия 03.04.24 а 16.00 у А., и сообщили сержанту; 03.04.2024, я в 22.00 я зашел в сушилку и увидел солдата сидел и вытирал шею крови, я спросил у него что случилось он мне сказал что бился и порезался после которого я пошел к себе в кровать и лег спать, etc.

- 64) Doar 2 soldați din cei 15 intervievați martori ai tragediei au scris că *s-au speriat și au avut șoc*. Ceilalți nu au menționat nimic despre emoțiile și starea lor psiho-emoțională urmare a celor observate. Această rigiditate față de faptul că colegul tău s-ar fi ucis în ochii tăi, trezește or indiferență, or adaptare la reguli pseudomilitare nescrise, etc, neexplicabile prezentei investigații, dar esențiale pentru a putea înțelege situația moral-psihologică din comunitatea militară.
- 65) Unii soldați au notat „A.S nu se bătea și nu bătea pe nimeni”. Tot aici, ne reamintim că una din temele discuțiilor individuale cu A.S a fost relațiile nereglementare. Chiar dacă nu are nicio legătură cauzală, pentru grupul de lucru a trezit interes aceste afirmații. Dacă „bătăile între tineri” sunt interzise sau nu există (acest aspect nu a fost cercetat în cadrul anchetei administrative) de ce atunci soldații au

³⁴ <https://ombudsman.md/post-document/raport-de-vizita-la-brigada-de-infanterie-monitorizata-dacia-din-mun-cahul-16-aprilie-2024/>

³⁵ Extras din ordinul Comandantului Brigăzii 3 infanterie motorizată nr.241 din 18.12.2023.

³⁶ Marginea la barbă (uzual)

menționat că „maltratări”? Dacă nu existau abuzuri între ei, cel mai probabil că soldații nu menționau aceste fapte. Aparent, reiese că maltrătarile între soldații din batalionul 2 existau și erau regulate. Doar că, demonstrarea acestora probabil, este imposibilă într-un mediu militar strict și fără garanții reale de protecție a denunțătorilor.

- 66) Doar 4 din cei 15 soldați chestionați l-au întrebat pe A.S despre circumstanțele rănii, și i-au sugerat să apeleze felcerul sau au raportat sergentului. Nimeni nu i-a acordat ajutor medical. Nimeni nu a raportat comandantului superior despre comportamentul suspect (cel puțin așa reiese din explicațiile oferite post-incident) pentru a fi luate măsuri prompte.
- 67) Nimeni nu a menționat dacă A.S a fost victimă a unei forme de abuz. Nici comandantul nemijlocit nu a notificat despre acest fapt, fie nu a fost interogată pe aspectul dat, destul de important pentru a înțelege gestul admis de soldatul A.S în ziua de 04 aprilie 2024.
- 68) Potrivit explicației soldatului B., aflăm că A.S s-a aflat o perioadă în punctul medical cu picioarul în gips, după ce ar fi primit o traumă neintenționată. Acest incident s-ar fi întâmplat în prima perioadă a cursului inițial de instruire și că A.S era destul de prietenos și spunea că vrea să meargă la trageri. Originea și circumstanțele traumei la picior nu au fost abordate în ancheta administrativă.
- 69) Din declarațiile soldaților, observăm că toți spun că A.S s-ar fi accidentat neintenționat în regiunea gâtului urmare a acțiunii de berbierit cu aparatul de ras. Nimeni din ei nu a observat lezări la antebraț/e. Nici felcerul E.N nu le-a observat în ziua de 03.04.2024 (cel puțin nu a indicat în explicație). Nici felcerii A.L, M.V nu au observat leziuni la antebraț/ele defunctui. Doar felcerul H.M a observat că defunctul avea diverse escoriații superficiale în treimea inferioară a antebrațelor (extras din explicația din 04.04.24).
- 70) Tot aici, observăm că din raportul privind cercetarea administrativă a lui S.B, cazuri documentate de automutilare sau tentative de sinucid de către soldat A.S nu au fost constatate.
- 71) Urmare, pe de o parte ancheta administrativă post-incident a constatat că nu au fost acțiuni de autovătămare / tentative suicidale la A.S și pe cealaltă parte autoritatea apărării a susținut că există un act de suicid.

f) Starea psiho-emoțională și comportamentală în unitatea militară a lui A.S – lipsa psihologului

- 72) Inițial, susținem că în cadrul BIM3 sunt prevăzute 2 funcții de psiholog. Însă, aceste funcții sunt vacante de peste 3 ani din motivul lipsei specialiștilor interesați, aflării în concediul de maternitate. Evaluarea psihologică a soldaților în termen se realiza periodic de specialiștii detașați din aparatul central al MA.
- 73) BIM3 are între 150-200 militari în termen (cifra nu este exactă). În lipsa specialiștilor psihologi, evaluării calitative și monitorizării stării lor psiho-emoționale continue, tinerii din cel puțin 3 campanii de înrolare, erau admiși la arme, trageri, exerciții militare, etc, contrar cadrului normativ militar în vigoare. Această lipsă sau omisiune neglijentă a avut efecte ireversibile și asupra lui A.S.
- 74) În ziua de 19 decembrie 2023, A.S este evaluat de ofițerul principal serviciu asistență psihologică delegat din cadrul Direcției mobilizare și personal al MA, M.G., precum: -

...este o persoană calmă, aderentă la norme și reguli, fără stări interne conflictuale. Psihasternia (74) arată că sunt posibile manifestări de anxietate, alarmare, frică, îndoieli permanente și aparația conflictelor interne. Expres metodică „Prognost 2” – nivel mediu a stabilității neuro-psihice și reglării comportamentale, autoaprecierea și perceperea realității adecvată. Ancheta socială: a venit la

armată cu dorința de a îndeplini serviciul militar; până la armată a lucrat; interese și preferințe: sport; la medicul psihiatru, la secția minori nu a stat la evidență, rețineri la poliție nu a avut; substanțe narcotice nu a întrebuințat; înainte de încorporare dorințe/ încercări de a pune capăt zilelor nu a avut; a indicat că preferă să fie singur; familia este completă... relațiile în familie sunt foarte bune. Ancheta (opiniile militarilor despre încorporare și despre serviciul militar) – adevărul de recrutare a primit-o la domiciliu; atitudinea față de serviciu militar – pozitivă; la armată a plecat cu dorință; odată cu sosirea în unitate nu a fost dezamăgit de armată; ce v-a impresionat mai mult în unitatea militară? răspuns: tehnica militară, uniforma, condițiile de trai, atitudinea comandanților; la ce vârstă ați fost informat despre Armata Națională? Răspuns: 10-14 ani.

Concluzia generală și recomandare: soldat A.S, a fost educat în familie completă și încorporat în serviciul militar cu dorință, datele psihodiagnosticului ne denotă că la moment persoana este emoțional stabilă, totodată preferă singurătate. În urma studierii soldat este inclus în grupul R2.

- 75) Deci, observăm că la prima zi de serviciu militar în unitate, A.S avea o stare psiho-emoțională **pozitivă**. Alte evaluări psihologice nu au fost realizate de până la decesul lui A.S, or nu au fost prezentate anchetei interne și OAP.
- 76) O examinare mai atentă a caracteristicii psihologice din 19.12.2023, la pag.40 observăm că semnătura lui A.S nu se aseamănă cu cea din buletinul de identitate, cererea de retragere de la studii și din dosarul personal. La fel, în tabelul intitulat Pluton 1, la numele lui A.S nu este indicat „R2”, deși în caracteristică la concluziile specialistului psiholog găsim menționat „este inclus în grupul R2”. Dacă ultima, poate fi o eroare mecanică, atunci „semnătura manuală” aparent neefectuată de A.S, trebuie să aibă o explicație clară, mai ales în contextul în care, alte evaluări psihologice lipsesc sau nu au fost realizate.
- 77) Evaluarea psihologică realizată de M.G, confirmă *inter alia*, îngrijorările observate de psihologul instituției școlare al IP CEEF. Acesta a susținut că în perioada septembrie – octombrie 2023 (înainte de înrolare) starea emoțională a elevului s-a constatat predominarea tipului de relații agresiv, supus, dependent, altruist. Dezvoltarea psiho-emoțională: tensiune, stare de neliniște, nemulțumire de situația actuală, tendința spre starea de spirit depresivă, relații dificile și dezagreabile, gelozie și supărare față de lume pentru tratare incorectă, neîncredere și prudență față de alții. La alte ședințe, A.S nu s-a prezentat din motivul înrolării.
- 78) În pofida unor semne de întrebare privind starea lui moral-psihologică, Comisia de recrutare-încorporare îl apreciază „apt” cu remiterea în unitatea militară BIM3. Din informația remisă de Centrul de sănătate laloveni, A.S nu se afla la evidența medicului psihiatru și după careva consultații de specialitate nu s-a adresat. La fel, acesta nu a suferit de nici o maladie cronică³⁷.
- 79) Despre starea lui emoțională în unitate există puține informații. Însă, potrivit caracteristicii de serviciu (până la depunerea jurământului), cităm:

Pe parcursul îndeplinirii serviciului militar în termen până la depunerea jurământului militar, sold cl.III A.S, s-a manifestat din parte satisfăcătoare. Obligațiile funcționale și de serviciu le cunoaște slab. Greu asimilează informația predată la ședințe. Este slab comunicabil. Fizic este dezvoltat satisfăcător. Uniforma militară o poartă cu mândrie, semnat de major B.V.

La rubrica „tabel cu extrasele din Codul penal privind infracțiunile militare”, este notat „am făcut cunoștință cu articolele mai sus enumerate” la 10.01.2024, 27.02.2024 și 16.03.2024, cu semnătura aplicată de A.S

³⁷ Răspuns CS laloveni din 09.08.2024 către OAP.

La rubrica „foaie de conversații individuale” este menționat, 10.01.2024, convorbire individuală la tema respectarea disciplinei militare, concluzii: am înțeles (semnat de A.S); 07.03.24, tema: respectarea igienei personale și colective, concluzii: am înțeles (semează A.S); 26.02.24, tema: interzicerea deținerii și folosiri telefoanelor mobile pe teritoriul unității militare, concluzii: a înțeles (semnează aparent A.S, semnătură nu se aseamănă cu cea originală); 18.03.24: tema: probleme actuale în unitatea, concluzii: a înțeles (lipsește semnătura lui A.S); 01.04.24: tema: relațiile nereglementare dintre militari, concluzii: A în (lipsește continuarea cuvântului și a semnăturii lui A.S).

- 80) Alte mențiuni în dosarul personal precum conversații individuale, teme de studii nu sunt. La fel, observăm că lipsesc subiecte de discuții cu militarii în termen referitoare la: inițiere în serviciul militar; specificul activităților militare; drepturile militarilor în termen; obligațiile militarilor în termen; relațiile între semenii în cadrul unității militare; prevenirea conflictelor; mecanismul de raportare a formelor de abuz în unitate; mecanismul de plângeri, etc. Nu exită mențiuni în dosarul personal a lui A.S despre convorbiri cu Comandantul unității, niciodată în cele 4 luni de executare a serviciului militar.
- 81) **Observăm că în primele zile, acesta se adaptează la serviciul militar și comunitatea militară, însă peste un timp anumit starea lui emoțională s-ar fi dereglat simțitor.** O evaluare psihologică pe moment putea să identifice acele neajunsuri, însă, lipsa psihologilor în unitate sau alte probleme inopozabile și-au făcut efectul tragic. Cert este că A.S a intrat în armată *la dorința proprie* într-o stare pozitivă. Cercetarea administrativă realizată de MA a constatat *suicid* (legate de tentativele din 03/04/2024 de lezare a gâtului și antebrațului), însă nu a adus explicații privind circumstanțele determinării acestuia la *suicid*. Aparent, în cercetarea administrativă nu au fost implicați psihologii și o expertiză psihiatrică-post mortem nu a fost realizată. Ipoteza *bullyingului, violenței, inclusiv sexuale* în unitate nu a fost studiată de ancheta administrativă, respectiv nu avem explicații credibile definitive privind circumstanțele *suicidului*. La fel, lipsește o explicație, referitoare la motivele admiterii lui A.S la trageri, cunoscându-se despre starea lui și tentativele de *suicid* și în lipsa confirmării specialistului psiholog.
- 82) Analizând unele lucrări științifice privind tipologia comportamentului suicidar, deducem comportament demonstrativ al persoanei, prin care aceasta cere ajutor, atrage atenția asupra sa sau vrea să obțină ceva sau să fie observat și o realizează cu percepția că va fi salvat astfel înainte de suicid, și comportament decisiv, atunci când persoana, în lipsa vreunei speranțe se decide ferm la actul de suicid și îl realizează independent de voința terților. În prima situație, aceștia nu doresc să moară³⁸.
- 83) Din explicațiile semenilor săi, observăm că A.S nu a cerut ajutorul lor, nici ei cumva nu l-au susținut. Dar acestea le observăm la etapa decisivă a comportamentului lui și nu la cea incipientă. Oare, acesta nu avea încredere în ei, nu avea nicio speranță că va fi auzit, ori el era victimă? Întrebarea ce s-a întâmplat în perioada de 2-3 luni în unitate rămâne deschisă și este transmisă unității militare (care trebuie să ofere aceste explicații clare).
- 84) Referitor la faptul că colegii și comandanții de unitate nu au sesizat corespunzător asupra stării psiho-emoționale a lui A.S, au ignorat stările lui alarmante, arată la neglijență, temeri, complicitate sau susținerea unor tradiții militare nescrise. Faptul că aceștia nu cunosc cum să procedeze în asemenea situații, tot este o problemă. Iar, neraportarea, frica de a depune plângeri arată la lipsa unor garanții eficiente de protecție sau o ambianță neprielnică.
- 85) Potrivit listei de admitere la trageri de luptă din pistolul mitralieră AKM/AJMS cu efectivul bateriei 2 .. din 04.04.2024, A.S a obținut: nota 6 pentru cunoașterea măsurilor tehnicilor securității, nota 5 pentru

³⁸ Savca L, Profilaxia comportamentului suicidar la minori, 2009, 2 Psihologia dezvoltării, disponibil online la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/articol_Savca-15-26.pdf

cunoașterea părților componente ale armamentului; nota 6 pentru cunoașterea modului de îndeplinire a ședinței și calificativul final „admis”. Deci, comandantul nemijlocit, cunoscând despre starea lui psiho-emoțională și tentativele de lezare a gâtului, l-a admis la armă pe A.S. Din 36 soldați, unul era bolnav, altul nu are nici o înscriere, iar restul au note cuprinse între 5-7 și calificativele „admis” la trageri.

- 86) Potrivit Listei militarilor în termen... la care a fost aduse la cunoștință măsurile tehnicii de securitate pe timpul tragerilor de luptă din pistol-mitralieră la data de 07/04.04.2024 există semnătura lui A.S (dar nu se aseamănă cu cea din buletinul de identitate). Cifra zilei, ar fi fost corectată din 04 în 07 sau invers. În continuare, observăm că în rubrica măsuri de securitate nu sunt specificate obligațiile (a) de a ținti arma spre coleg/i; (b) este interzisă utilizarea armei împotriva propriei persoane/ colegilor sau măsurile ce urmează a fi întreprinse de soldați în cazul traumelor, accidentelor letale, etc. La pct.10 se menționează „de a nu deschide focul până la comanda superiorului”. La fel, în lista dată **nu se menționează ora semnării, sau aducerii la cunoștință a măsurilor de securitate. Practic, nici un document din unitate examinat nu conține ora acțiunii, ora convorbirii, durata ședințelor, eventualele obiecții, propuneri, etc. Opinăm că pentru serviciul militar, fixarea orelor este primordial.**

g) Neînregistrarea traumelor în unitatea militară

- 87) În BIM3 militarii în termen primesc îngrijiri medicale primare în cadrul punctului medical modern al unității militare. Asistența medicală este asigurată non-stop. Pe parcursul zilei, asistența este oferită de personalul medical din cadrul punctului medical, iar pe timp de noapte, un felcer, care își desfășoară serviciul nocturn, este disponibil pentru intervenții și acordarea ajutorului medical la necesitate.
- 88) Reamintim că, pe lângă acordarea asistenței medicale, personalul medical are rolul de a efectua inițial examinarea fizică a militarilor în termen, de a identifica și înregistra leziunile (dacă sunt prezente), precum și de a constata atât originea reală, cât și prezumtivă a acestora. De asemenea, personalul medical trebuie să realizeze examinări corporale dimineața și seara, să încurajeze militarii să raporteze eventualele acte de violență, să asigure confidențialitatea surselor și să devină parteneri de încredere pentru victimele potențiale ale abuzurilor.
- 89) În cadrul vizitei preventive Avocatul Poporului a constatat că în BIM3 personalul medical nu identifică și constată originea și circumstanțele traumelor militarilor în termen³⁹. Aceștia nu solicită explicații de la militari cu privire la echimoze, leziuni sau traume suspecte, ci se limitează doar la înscrierea în Registrul traumelor, la raportare și acordarea asistenței medicale primare. Ancheta preliminară o efectuează ofițerul responsabil prin ordinul Comandantului.
- 90) Potrivit registrului traumelor, sunt mai multe înscrieri despre adresarea lui A.S. la punctul medical cu diferite cauze cum ar fi **rinofaringită, eroziune plantară.**
- 91) Potrivit materialelor cercetării administrative, la 03 aprilie 2024, A.S. s-a prezentat la punctul medical cu **plăgi la nivelul mâinilor și/sau capului și gâtului**, primind asistența medicală necesară. Cu toate acestea, **înscrieri în registrul traumelor nu au fost efectuate.**
- 92) Potrivit notei explicative depuse de soldatul B.N, „...la 03.04.2024, în jurul orele 17.40 am observat pe soldatul A.S că avea câteva zgîrieturi în regiunea gâtului și am întrebat cea pățită și mia răspuns că sa rupt lama și na observat, și iam zis după adunare să plece la punctul medical la medic. După ce sa terminat adunarea a plecat cun comandant de grupă la punctul medical și sa prezentat la medic. Medicul ia

³⁹ <https://ombudsman.md/post-document/raport-de-vizita-la-brigada-de-infanterie-monitorizata-dacia-din-muncahul-16-aprilie-2024/> pag.7

amplasat pe zgîrituiri unsori. Alte zgîrieturi nu au fost depestate în cadrul controlului corporal, semnat soldat cl.III B.N, data 02/ 12.04.2024.." (cifra ce indică ziua este neclară, or 12, or 02, fiind corectată). Dacă e ziua de 12 aprilie, atunci această Notă a fost depusă în cadrul anchetei administrative și nu în ziua presupusei lezări, 03 aprilie.

- 93) Potrivit registrului de bolnavi a Bateriei 2 tunuri.. există mențiune: 03.04.2024, A.S; a fost la primire (rubrica avizul medicului, semnătura felcer E.N) și la rubrica hotărârea comandantului: o semnătură.
- 94) Potrivit Notei explicative a felcerului E.N, depusă la 12.04.2024, la data de 03.04.2024 în jurul orei 21, s-a adresat A.S, împreună cu un soldat. A. s-a adresat că după berberit avea excoriații și iritații după bierberit. L-am prelucrat cu soluție antiseptică și i-am dat voie în cazarmă. Între timp i-am zis ca a doua zi să se prezinte în punctul medical pentru ca să îl vadă medicul. Alte excoriații și excoriații nu am observat. Mai mult, din descrierea efectuată de felcerul E.N – nu se înțelege tipul leziunii, gradul de pericol (gravă, abudentă sau doar o lezare nesemnificativă), era sau hemoragie, cu ce obiect a fost produs și dacă din intenție sau mecanic. Felcerul E., a fost primul specialist ce l-a observat pe A.S și urma să intervină cu diligență.
- 95) Din explicațiile depuse de militarii în termen în cadrul anchetei administrative, cităm:

„...La 03 aprilie 2024 am asistat la controlul corporal al militarilor efectuat de către medic și nu am depistat că soldatul A.S. era tăiat la mâni, însă **am observat zgârieturi în regiunea gâtului**, după care **l-am trimis în punctul medical și medicul i-a aplicat unguent...**”;

„...La 03 aprilie 2024 la adunarea de seară de la ora 18.00 am observat că **A.S. avea zgârieturi pe gât și după cap...** Ulterior, **împreună cu comandantul de grupă s-a dus la punctul medical și l-a dat cu iod...**”;

„...La 03 aprilie 2024 ne adunam la adunarea de seară de la ora 18.00 și am observat că **A.S. avea zgârieturi adânci pe gât sub barbă și după cap...** el în seara ceea a plecat la punctul medical să îl ungă cu ceva unguent...”.

- 96) Astfel, este cert că leziunile corporale sub formă de „tăieturi” în regiunea gâtului, atât în partea anterioară, cât și posterioară, au fost tratate de către personalul medical, care însă nu a făcut nici-o înscrisoare în registrul traumelor și nu le-a raportat în ordinea stabilită de legislație.
- 97) Raportul de expertiză judiciară nr.202411C0041 din 15 iulie 2024 confirmă prezența leziunilor corporale și anume leziuni corporale sub forma excoriațiilor liniare multiple **pe suprafețele anterioare ambelor antebrățe** până la nivelul articulațiilor radio-carpeniene, **pe suprafața anterioară și posterioară a gâtului**, 1/3 superioară și medie cu extindere bilateral, multiple excoriații liniare, două profunde până la stratul bazal cu lungimea de 3-9 cm, cauzate la acțiunea traumatică cu un obiect tăietor, cu 6-12 ore înainte de deces⁴⁰.
- 98) **În concluzie, în speță constatăm că acțiunile personalului medical au fost de natură pur formală. O identificare, înregistrare și raportare corectă a leziunilor observate la A.S. pe 3 aprilie 2024, în coroborare cu implicarea unui psiholog, ar fi putut preveni decesul acestuia. Printr-o examinare mai detaliată, personalul medical ar fi trebuit să depisteze leziunile de pe antebrățe și să recunoască posibilele tentative de suicid sau să evalueze starea medicală a militarului. Chiar dacă, felcerul E, nu a avut suficiente cunoștințe în domeniu, în ziua de 04.04.2024 medicul unității urma *primo* să-l examineze și să dispună corespunzător. Ignorarea sau neglijența acestui proces a condus la decesul soldatului.**

⁴⁰ Întocmit de către CML după examinarea cadavrului lui A.S..

h) *obiecții versus cercetarea administrativă a MA*

- 99) Cercetarea administrativă a demarat la 05 aprilie 2024 în baza raportului Comandantului interimar al BIM3 din 04 aprilie 2024. Aceasta a fost finalizată în 8 zile, pe 12 aprilie 2024. Responsabilă de desfășurarea anchetei administrative a fost Comenduirea militară a AN, poliția militară. Materialele cercetării administrative cuprind 65 file.
- 100) În pofida anunțului public al MA din 04 aprilie 2024⁴¹ privind organizarea unei *comisii speciale a AN* în vederea cercetării de serviciu privind circumstanțele incidentului, cercetarea este efectuată de personalul poliției militare. Iar, raportul final este prezentat Șefului Marelui Stat Major al AN de șeful poliției militare, comandant al comendurii militare și nu de *comisia specială*.
- 101) Raportul Comendurii militare a AN atestă următoarele concluzii, referitoare la decesul lui A.S. și anume: (1) În timpul organizării și executării tragerilor, **abateri de la documentele departamentale și de conducere nu au fost stabilite**; (2) Militarilor în termen care au fost admiși la trageri după ce au primit instruirea necesară, le-au fost aduse la cunoștință sub semnătură regulile tehnicii securității la mânărea armei în timpul executării tragerilor; (3) În timpul executării serviciului militar în termen, A.S. **nu a avut încălcări de disciplină**; (4) Admiterea relațiilor neregulamentare în privința lui A.S., din partea militarilor în termen și prin contract **nu au fost constatate**; (5) **Cazuri documentate de automutilare sau tentative de suicid de către A.S. nu au fost constatate**; (6) **Presupusele motive ce l-ar fi determinat pe A.S. ar fi probleme personale și nu cele legate de executarea serviciului militar în termen**; (7) Decesul lui A.S. a fost constatat de către echipa medicală mobilă a serviciului 112, la data de 04.04.2024 la ora 12.30 și (8) Cauzele care au dus la sinuciderea lui A.S. urmează a fi stabilite în cadrul investigației efectuate de către organele abilitate.
- 102) Reamintim că o anchetă internă eficientă trebuie să cuprindă (i) cauzele și condițiile care au generat presupusa faptă (pregătirea profesională insuficientă, necunoașterea sau încălcarea prevederilor actelor normative, impunerea acumulării indicilor statistici mai mari în activitate, indicațiile ilegale ale superiorului etc., (ii) conduita persoanei în privința căreia este demarată ancheta, atât până, cât și după comiterea faptei, (iii) gradul de eficiență a activității și de corespundere a acesteia funcției deținute, și (iv) alte circumstanțe referitoare la cauză.⁴²
- 103) Acest aspect evidențiază faptul că cercetarea administrativă efectuată în speță nu este completă și nu și-a atins obiectivele, întrucât nu oferă detalii suficiente privind cauzele și circumstanțele care au condus la incident. Ancheta nu răspunde la întrebarea esențială: cum a fost posibil ca un militar, care a manifestat tentative repetate de *suicid*, să aibă acces la armament și muniție, a se vedea inclusiv omisiunile constatate în punctele de mai sus ale acestui Raport special, etc.
- 104) Mai mult, în cadrul anchetei administrative **nu au fost implicați psihologi în vederea cercetării situației psiho-emoționale pre-post-actul de suicid**.
- 105) **Ancheta nu studiază, deloc situația psiho-emoțională a lui A.S de până la înrolare și în perioada de 4 luni de executare a serviciului militar pentru a ajunge la concluzia de suicid inopozibil sistemului militar. Însă, concluzia fermă a acesteia este suicid din cauza problemelor familiale. La fel, aici ancheta eșuează, pentru că din dovezile administrate de cercetarea administrativă, se relevă că A.S nu a avut**

⁴¹ Comunicat Ministerul Apărării: <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=8901>

⁴² cu titlul de exemplu pentru cazul din speță: Regulamentul cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, aprobat prin ordinul Procurorului General nr.77/2013 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=44302&lang=ro pct.37/ chiar dacă MA nu este semnatar al Regulamentului respectiv.

probleme cu familia. Din contra, avea relații pozitive cu părinții și sora lui, care îi vizita des, citează cercetarea administrativă.

- 106) Potrivit concluziei Comendurii militare menționate supra, cazuri documentate de automutilare sau tentative de suicid de către A.S. nu au fost constatate. Însă, în contextul anchetei nu se face referire la proveniența leziunilor corporale depistate pe antebrățe și în regiunea gâtului. La fel, ancheta de serviciu nu argumentează poziția potrivit căreia probleme personale și nu cele legate de executarea serviciului militar în termen l-ar fi determinat pe A.S. la suicid. Deși, din explicații rezultă că *în ultimele zile nu mânca, era supărat, nu prea discuta*, unii militari au relatat că A.S. le-a comunicat că ***s-a săturat de armată***. Prin urmare, ar exista o bănuială rezonabilă că auto-determinarea la suicid a avut loc din cauza serviciului militar. **O cercetare independentă, amplă și multiaspectuală putea determina toate circumstanțele. În orice circumstanțe, BIM3 avea obligația imperativă de a identifica și preveni orice stare vulnerabilă a militarilor în termen, mai ales înaintea ședințelor de tragere. Este inadmisibil faptul că cercetarea administrativă nu a clarificat aceste aspecte esențiale.**
- 107) Ancheta administrativă nu a verificat dacă acțiunea de *suicid* ar fi avut loc din cauza **stării patologice**, pentru că A.S. nu a dispus de o asemenea evaluare, inclusiv din cauza omisiunilor sus-menționate. La fel, cercetarea administrativă nu identifică dacă A.S. a fost supus la **acțiuni de constrângere**, altele decât relațiile neregulate. În mod cert, cercetarea administrativă nu a fost destul de amplă pentru a reda complexitatea tuturor problemelor.
- 108) **La fel, cercetarea administrativă omite ipoteza atitudinii neglijente față de serviciul militar** (inclusiv din perspectiva art.378 Cod penal)⁴³ **admisă de șefii și persoanele cu funcții de răspundere ce a cauzat daune în proporții mari.** Aspectele de neglijență se referă la (a) lipsa psihologilor în BIM3 de mai bine de 3 ani; (b) lipsa evaluărilor psihologice înainte de admitere la arme a soldaților și a intervenției în cazurile critice, (c) neînregistrarea leziunilor și a traumelor, precum și ignorarea cauzei traumelor și neacordarea asistenței medicale efective și complete; (d) sustragerea maiorului R.B. la telefon în timpul efectuării tragerilor de soldați; (e) admiterea la trageri a unui soldat cu probleme psihologice grave; (f) ignorarea constantă a problemelor militarilor în termen; (g) neasigurarea unor garanții efective de protecție a militarilor împotriva formelor de abuz; (h) neasigurarea unor mecanisme eficiente de plângeri și gestionarea acestora, (i) mânuirea neglijentă a armei, etc.

i) privarea de dreptul la indemnizație unică în caz de deces a militarului

- 109) Potrivit Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizației unice de asigurare obligatorie de stat a vieții și sănătății militarilor, militarii/ familiile lor sunt asigurați în caz de deces și traume obținute în timpul serviciului militar⁴⁴.
- 110) MA, în lipsa unei decizii definitive emise de către autoritățile competente de a investiga cauza de deces a persoanelor aflate în custodia statului, a informat public despre *suicidul* militarului în termen.

⁴³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136064&lang=ro#

⁴⁴ Hotărîrea Guvernului nr.983/2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizației unice de asigurare obligatorie de stat a vieții și sănătății militarilor
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113938&lang=ro

- 111) La fel, prin răspunsul oferit Avocatului Poporului la 20.06.2024, Comenduirea militară a refuzat punerea în aplicare a prevederilor Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizației unice de asigurare obligatorie de stat a vieții și sănătății militarilor. Potrivit Comendurii, pct.10 din Regulament, prevede că militarul nu se consideră asigurat și plata pentru asigurarea lui nu se efectuează în cazul sinuciderii sau a unei tentative de suicid a acestuia, dacă acțiunile respective nu au fost provocate de o stare patologică sau de acțiuni de constrângere.
- 112) Însă, în ordinul nr.66 din 04 aprilie 2024 al Comandantului BIM3 se menționează că soldatul A.S se exclude de la aprovizionare alimentară cu hrană caldă începând cu dejunul din data de 05 aprilie 2024 în legătură cu **primirea traumei incompatibilă cu viața**. Deci, BIM3 recunoaște că A.S a decedat urmare a **traumei și nu actului de suicid**. La fel, titlul ordinului nr.263 din 23 aprilie 2024 al Marelui Stat Major al AN se menționează despre **incidentul soldat cu decesul militarului** în termen al BIM3. Ordinul menționat nu prevede constatarea expresă de „suicid”.

j) obiecții cu privire la ancheta penală

- 113) La 04 aprilie 2024, IP Cahul a inițiat o cauză penală pe faptul *determinării sau înlesnirii suicidului*, infracțiune prevăzută de art.150 Cod penal al R. Moldova. Deși, SUP a IP Cahul a efectuat activ un șir de acțiuni de urmărire penală, la ziua informării Avocatului Poporului (26 iunie 2024) nu exista nici un bănuț. **În fine, cauza penală a fost clasată în decembrie 2024.**
- 114) Totuși, în opinia **Ombudsmanului**, **investigarea infracțiunilor ce țin de decese dubioase ale persoanelor aflate în custodia statului trebuie să fie în competența procurorului. Aceste investigații, trebuie să fie efectuate de procuror imediat pentru a asigura obiectivitatea, imparțialitatea și promptitudinea examinării pretenzelor cazuri de tortură, tratamente inumane sau degradante.**
- 115) **Avocatul Poporului reiterează că orice vătămare cauzată unei persoane în timp ce se afla în custodia statului va crea o prezumție puternică că acea persoană a fost supusă maltratării, de aceea consideră că aceste fapte urmează să fie examinate inclusiv prin prisma art.166¹ Cod Penal al R. Moldova.**
- 116) În această ordine de idei, Ombudsmanul atrage atenția că în acest caz procurorul trebuia să înceapă și să desfășoare procesul penal, fără a implica alți investigatori. Or, decesul unei persoane în timp ce se află în custodie publică, nu este un caz obișnuit, datorită obligațiilor pe care le au agenții publici față de victime.
- 117) Procurorului, în exclusivitate, îi revine rolul de a investiga asemenea cazuri, în primul rând, pentru a stabili dacă reprezentanții autorităților publice și-au îndeplinit corespunzător atribuțiile ce le revin și nu au admis careva omisiuni sau poate au săvârșit careva fapte intenționate sau din imprudență, care au dus la decesul nemijlocit a lui A.S..
- 118) Respectiv această responsabilitate nu poate fi transferată organului de poliție, care este de același nivel ca și organul pârât. Această practică este contrară recomandărilor CPT, care recomandă autorităților să ia măsuri pentru a asigura procurorilor să dispună de proprii investigatori ca mijloc de întărire a independenței, precum și a promptitudinii și rigurozității investigațiilor.⁴⁵

Observațiile expuse *supra* nu reprezintă un moft al Ombudsmanului, ci mai degrabă o reamintire autorităților militare și organelor administrativ-militare despre respectarea angajamentelor și standardelor de drepturile omului.

⁴⁵ Raport CPT către Guvernul României privind vizita efectuată în perioada 10-21 mai 2021.
<https://rm.coe.int/1680a62e4e> pct.27

Constatările Avocatului Poporului (Ombudsmanului)

Problematica asigurării dreptului la viață garantat de art.2 CoEDO, inclusiv sub aspect procedural	În cauza Anuşca v Moldova (cererea nr.24034/07), Curtea a condamnat Republica Moldova pentru că investigația privind suicidul fiului reclamantei într-o unitate militară nu a fost una „eficientă” în sensul conceptului stabilit de propria jurisprudență privind violarea art.2 din Convenție. Curtea mai menționat că a avut oportunitatea de a afirma în numeroase cazuri cu privire la suicidul celor înrolați în forțele armate, protecția procedurală a dreptului la viață, inclusă în textul Articolului 2, se aplică în mod egal asupra fatalităților avute loc în cadrul satisfacerii serviciului militar. Autoritățile competente trebuie să conducă o investigație efectivă întru stabilirea circumstanțelor decesului și să constate dacă o eventuală responsabilitate a oficialilor se impune în acest sens. Această este o obligație de luare de măsuri și nu, neapărat, cu privire la un rezultat. O diligență specială este impusă atunci când un tânăr decedează în timpul când autoritățile militare sunt responsabile pentru starea lui fizică și morală. În cazul în care un suicid este prezumat de a fi avut loc, autoritățile urmează să demonstreze precum că dînșii au făcut tot ce le este în putere să înlăture orice dubii pentru a satisface interesul familiei decedatului vizavi de toate circumstanțele legate de moartea persoanei. În practică aceasta înseamnă o cercetare minuțioasă a tuturor elementelor întru a exclude orice tendințe de a considera că decedatul a fost subiectul unui act criminal. Investigația urmează a fi una minuțioasă și multilaterală. Autoritățile sunt obligate să adopte toate măsurile rezonabile pentru a stabili toate aceste elemente. O cerință a promptitudinii și desfășurării rezonabile este prezumată în acest context. Mai mult, rudele apropiate ale victimei urmează a fi implicate în procedura într-o măsură necesară pentru a proteja interesele sale legitime. În cauza Trubnikov v Russia (49790/99), Curtea reiterează, de asemenea, că, în cazurile de sinucidere, interpretarea articolului 2 ca implicând o obligație de a efectua o anchetă oficială este justificată nu numai pentru că orice plângere pentru o astfel de infracțiune ar duce în mod normal la răspundere penală, ci și pentru că adesea, în practică, circumstanțele reale privind moartea/ decesul sunt sau pot fi accesibile numai agențiilor guvernamentale sau oficialilor. În consecință, dacă există o obligație pozitivă de garantare a vieții persoanelor aflate în detenție, sistemul cerut de articolul 2 trebuie să prevadă o anchetă oficială independentă și imparțială care să îndeplinească anumite standarde minime de eficacitate. Prin urmare, autoritățile competente trebuie să efectueze o anchetă, cu respectarea cerințelor de promptitudine și proces echitabil al investigației, inițiind din
--	--

	proprie inițiativă investigații care ar putea, în primul rând, să stabilească circumstanțele în care s-a produs incidentul și eventualele omisiuni, iar în al doilea rând, să determine agențiile guvernamentale sau oficiali implicați în caz. Cerința controlului public se aplică și în acest context. În concluzie, autoritățile militare, deși au inițiat o cercetare administrativă promptă nu au putut stabili cauza și circumstanțele reale ale decesului militarului în termen. Autoritățile militare nu au putut asigura suficiente garanții pentru prevenirea și gestionarea tentativelor suicidale și alte forme de abuz în unitatea militară. Chiar dacă nu direct, dar indirect Statul se face vinovat de decesul soldatului A.S în custodia sa. Ancheta realizată de autorități nu a fost suficient de independentă, amplă și multiaspectuală și nu a putut determina toate circumstanțele. Iar, cauza penală inițiată de organul poliției riscă să fie încetată pe motivul lipsei persoanelor bănuite. Autoritățile au omis să inițieze anchete pe faptul neglijenței în serviciul militar și au refuzat să achite compensație pentru deces rudelor defunctului.
Problematica calității recrutării și încorporării	În ultimii 2 ani, sarcina de încorporare a crescut cu peste 200 recruți per an, comparativ cu situația precedentă. Majorarea ratei de încorporare, crește riscul recrutării cantitative și necalitative a recruților pentru încorporare. În speța noastră, procesul de recrutare și încorporare a fost unul mai mult ilegal, formal, rapid și pripit. Comisia de recrutare-încorporare a reușit în decurs de câteva ore să decidă asupra aptitudinii unei persoane, care nici nu se afla în evidența militară inițială și în lipsa unei evaluări adecvate a stării psihologice. În consecință, persoana a decedat. Acest fapt nu poate reprezenta o evaluare cantitativă, calitativă și profesionistă a contingentelor de cetățeni pentru încorporare în serviciul militar, după cum prevede cadrul normativ național.
Problematica ignorării dreptului la educație versus serviciul militar.	Declarația Universală a Drepturilor Omului în articolul 26, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale în art.13 prevăd că educația este esențială pentru dezvoltarea personalității, a demnității și a abilităților fiecărui individ. Educația facilitează participarea deplină la viața economică, socială și culturală a unei societăți democratice. În plus, educația pregătește cetățenii pentru a contribui la binele comun pe termen lung, dezvoltându-și competențele profesionale și capacitatea de a îndeplini sarcini civice, inclusiv în contextul militar, la un nivel superior. Astfel, Statul are obligația de a promova dezvoltarea intelectuală și profesională a cetățenilor, iar întreruperea bruscă a educației poate afecta grav parcursul academic și viitorul profesional al unui individ. Cadrul normativ privind încorporarea, prevede expres dreptul la amânarea încorporării pentru cei care urmează studii în instituțiile de învățământ. Aceasta arată recunoașterea, la nivel legislativ, a importanței apriorică a educației și necesitatea de a asigura continuitatea acesteia,

	înainte de îndeplinirea serviciului militar. Astfel, Comisia de recrutare-încorporare l-a admis pentru încorporare pe A.S, încălcându-i de altfel, dreptul său legal de <i>amânare</i> a încorporării în legătură cu continuarea studiilor. <i>In concreto</i>, Comisia de recrutare-încorporare ar fi <i>privat</i> persoana de un drept garantat de lege, iar actul de încorporare este lovit de nulitate. Or, continuarea studiilor în instituții de învățământ profesional tehnic post secundar și centre de excelență sau care oferă diverse forme de instruire, justifică amânarea încorporării în serviciul militar pe durata studiilor. Încorporarea lui, a dus la întreruperea studiilor în ultimul an de studii, afectând de altfel, oportunitățile lui de angajare și dezvoltare personală. Ministerul Educației în calitate de autoritate publică centrală cu atribuții de elaborare și asigurare a politicilor și procesului educațional în Republica Moldova trebuie să aibă un rol proactiv în asigurarea dreptului la educație al minorilor (16-18 ani) ce își realizează studiile în campaniile de recrutare-încorporare. Or, potrivit Convenției ONU privind drepturile copilului, Constituției R. Moldova și legislației naționale, dreptul la educație este net superior serviciului militar.
Problematica privării de dreptul la înlocuirea serviciului militar cu serviciul civil (de alternativă)	Legislația națională garantează dreptul la înlocuirea serviciului militar în termen cu serviciul civil (de alternativă). În speță, observăm că Comisia de recrutare-încorporare nu a verificat aspectul angajării lui A.S în câmpul muncii și/sau a motivelor pentru executarea serviciului civil (de alternativă) și nu a oferit această oportunitate, recrutându-l, practic, imediat în aceeași zi. În cazul în care A.S a fost angajat în câmpul muncii și din anumite motive religioase, etice, morale, umanitare și în alte cazuri similare în temeiul Legii nr.156/2007 cu privire la organizarea serviciului civil (de alternativă) avea dreptul la înlocuirea serviciului militar în termen cu serviciul civil. Acest drept urma să fie asigurat în cadrul procesului de recrutare din ziua de 18 decembrie 2023 (la prima zi de recrutare), pentru că opțiunea depunerii unei cereri personale cu 2 luni înainte de încorporare nu i-a fost asigurat. A.S a fost recrutat și înrolat în aceeași zi și nu a putut beneficia de oportunitatea respectivă.
Problematica respectării demnității umane în unitatea militară	Serviciul militar în termen, privit în ansamblu, constituie o formă de custodie publică. Militarii în termen sunt plasați în unitățile militare, în baza ordinelor organelor administrativ-militare și al entităților militare, pe care nu le pot părăsi la voința lor, pentru executarea unei obligații, ceea ce constituie în sensul art.4 al Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii – o formă a privării de libertate. Prin urmare, toți tinerii încorporați în serviciul militar în termen pe durata serviciului militar se află în custodia Statului. Organele militare <i>stricto sensu</i>, sunt responsabile de viața, siguranța, securitatea militarilor în termen, respectarea drepturilor și a demnității umane prin prisma

	îndeplinirii atribuțiilor lor de militari în termen. În continuare, militarilor în termen, trebuie să li se asigure aceleași condiții, de care aceștia ar beneficia aflându-se în afara unităților militare, în special protecție și garanții eficiente împotriva formelor de abuz, a maltrătarilor, asistență medicală și psihologică efectivă, etc. În raportul de vizită la BIM3 din 16 aprilie 2024, Avocatul Poporului a constatat <i>inter alia</i>, că ultima reparație generală a cazarmei militare a avut loc în 2014 și că din 2025 urmau să fie reinițiate anumite lucrări majore de renovare a spațiilor de cazare. Deși, nu exista supraaglomerare, facilitățile de cazare erau satisfăcătoare și nedemne pentru trai și desfășurarea activităților de muncă pentru ofițeri. Lenjeriile de pat, plăpumile, îmbrăcămintea și încălțăminte militarilor în termen erau uzate, Lipsa intimității în baia comună, chiar și în timpul somnului (paturile sunt lipite unul de altul) la fel creează probleme de incomoditate sau potențiale abuzuri. Lipsa psihologilor, neînregistrarea traumelor și a leziunilor, lipsa unor garanții eficiente de a raporta abuzurile și a fi protejat de acestea erau evidente la ziua vizitei. Unele eforturi de îmbunătățire a situației au fost observate, însă, insuficiente pentru a garanta siguranța și securitatea tuturor militarilor. În cca 3 luni de serviciu militar, A.S și-ar fi schimbat comportamentul, în condiții inexplicabile. Relațiile dintre semeni, în unitate, potrivit unor martori erau bune, iar alții au susținut că acesta nu era agresor. Din păcate, rezultatele cercetării administrative nu au vreun răspuns referitor la cauza reală a suicidului. Însă, aceasta nu ar fi urmare a relațiilor ostile familiale la prima concluzie. Prin urmare, singura ipoteză rămâne validă că în unitate militară au avut loc acțiuni abuzive față de A.S, care l-ar fi determinat spre actul suicidal. Această ipoteză rămâne validă, până la proba contrarie.
Problematica comportamentală și psiho-emoțională în unitate	Ministerul Apărării, unitatea militară în cauză, nu au negat că timp de 3 ani funcțiile de psiholog în unitate erau vacante și că admiterea la arme și evaluările psihologice a sute de tineri erau sporadice. Lipsa personalului specializat a descurajat acțiunile de prevenire a actelor suicidale sau a altor forme de violență în unitatea militară. Cazul A.S arată suficient de clar că, în unitatea militară existau probleme comportamentale și psiho-emoționale serioase la soldați și că acestea necesitau intervenții urgente. Omisiunea reacționării prompte, dar și ignorarea genului de specialiști de peste 3 ani a condus la situația tragică. Impunerea sarcinii de identificare a specialistului psiholog, comandantului de unitate sau unei subdiviziuni centrale poate nu este unica soluție. Probabil, sunt necesare intervenții mult mai decisive. Asigurarea independenței serviciului psihologic ca entitate cu domeniu focusat, clar și distinct de alte subdiviziuni, sporirea rolului activității psihologilor și autorității acestora, majorarea cuantumului salarial și a

	motivației ar fi instrumente potrivite situației. Tot aici, autoritățile militare trebuie să înțeleagă că bullying-ul și violența în armată (relațiile neregulate) sunt analizate ca factori potențiali ce pot contribui la deteriorarea stării psihologice a militarului. Acești factori includ umilirea repetată și ridiculizarea, fiind însoțiți de o posibilă hărțuire fizică, cum ar fi zgârieturile și alte leziuni neînregistrate. A.S. a manifestat semne clare de suferință psihică, iar absența unei evaluări psihologice adecvate și intervenția insuficientă a autorităților au agravat situația. În acest context, ar fi trebuit examinate toate circumstanțele ce ar fi putut declanșa sau intensifica comportamentele suicidale, inclusiv posibilele presiuni sociale, conflictele interpersonale și vulnerabilitățile personale. Astfel de factori, într-un mediu rigid și stresant precum armata, pot deveni catalizatori pentru actele suicidale. Autoritățile, inclusiv responsabilii medicali și superiorii din unitate, aveau obligația de a preveni aceste situații printr-o monitorizare profesională și detaliată, verificând atât posibilele acte de hărțuire sau violență, cât și condițiile psihologice ale militarului, îndeosebi înainte de participarea la activități cu risc crescut, cum sunt exercițiile de tragere.
Problematica neînregistrării traumelor în unitatea militară și alte forme de neglijență medicală	Pe lângă acordarea asistenței medicale, personalul medical are rolul de a efectua inițial examinarea fizică a militarilor în termen, de a identifica și înregistra leziunile (dacă sunt prezente), precum și de a constata atât originea reală, cât și prezumtivă a acestora. De asemenea, personalul medical trebuie să realizeze examinări corporale dimineața și seara, să încurajeze militarii să raporteze eventualele acte de violență, să asigure confidențialitatea surselor și să devină parteneri de încredere pentru victimele potențiale ale abuzurilor. Aceste reguli, pot preveni anumite fapte de abuz. Ombudsmanul a avut ocazia să evalueze în vizitele sale anterioare (cel puțin la 4 unități militare) și a constatat cu regret, că personalul medical ignoră rolul lor de identificare, documentare și înregistrare a traumelor ce pot conține alegeri de relații neregulate, motivând pe lipsa unor asemenea atribuții în regulamentele interne. În același timp, regulamentele interne, pasează această responsabilitate pe comandantul unității, și respectiv comandanții de subunitate, ceea ce nu este potrivit. Aceștia au obligații și responsabilități privind siguranța și securitatea militarilor custodiați, însă nu le poate fi imputată constatarea circumstanțelor leziunilor. Iar, în cazul în care acești comandanți sunt în rol de agresori, victima nu poate avea o speranță reală și efectivă la o asemenea documentare și examinare. Urmare, rolul personalului medical este unul proactiv și nu doar pasiv. În speță, constatăm că acțiunile personalului medical au fost de natură pur formală. O identificare, înregistrare și raportare corectă a leziunilor observate la A.S. pe 3 aprilie 2024 ar fi putut preveni decesul acestuia. Printr-o examinare mai detaliată, personalul medical ar fi trebuit să

	depisteze leziunile de pe antebrate și să recunoască posibilele tentative de suicid sau să evalueze starea medicală a militarului. Chiar dacă, felcerul E, nu a avut suficiente cunoștințe în domeniu, în ziua de 04.04.2024 medicul unității urma <i>primo</i> să-l examineze și să dispună corespunzător. Ignorarea sau neglijența acestui proces a condus la decesul soldatului.
Problematica investigării și documentării cauzelor de deces a persoanelor aflate în custodia Statului	Avocatul Poporului reiterează că orice vătămare cauzată unei persoane în timp ce se afla în custodia statului va crea o prezumție puternică că acea persoană a fost supusă maltratării, de aceea consideră că aceste fapte urmează să fie examinate inclusiv prin prisma art.166¹ Cod Penal al R. Moldova (tortura, tratamentul inuman sau degradant). În rapoartele sale speciale anterioare, Ombudsmanul a ținut să menționeze că investigarea infracțiunilor privind decesele dubioase ale persoanelor aflate în custodia statului trebuie să fie în competența procurorului. Aceste investigații, trebuie să fie efectuate de procuror imediat pentru a asigura obiectivitatea, imparțialitatea și promptitudinea examinării pretinselor cazuri de tortură, tratamente inumane sau degradante. În această ordine de idei, Ombudsmanul atrage atenția că în cazul A.S procurorul trebuia să înceapă și să desfășoare procesul penal, fără a implica alți investigatori. Or, decesul unei persoane în timp ce se află în custodie publică, nu este un caz obișnuit, datorită obligațiilor pe care le au agenții publici față de victime. Procurorului, în exclusivitate, îi revine rolul de a investiga asemenea cazuri, în primul rând, pentru a stabili dacă reprezentanții autorităților publice și-au îndeplinit corespunzător atribuțiile ce le revin și nu au admis careva omisiuni sau poate au săvârșit careva fapte intenționate sau din imprudență, care au dus la decesul nemijlocit a lui A.S.. Respectiv această responsabilitate nu poate fi transferată organului de poliție, care este de același nivel ca și organul pârât. Această practică este contrară recomandărilor CPT, care recomandă autorităților să ia măsuri pentru a asigura procurorilor să dispună de proprii investigatori ca mijloc de întărire a independenței, precum și a promptitudinii și rigurozității investigațiilor. Cauzele penale inițiate pe faptul determinării sau înlesnirii la suicid în custodia Statului, de regulă nu au finalitate pentru că lipsesc / nu pot fi identificate persoanele bănuite. Respectiv, se creează o impresie că orice deces în custodie este lipsit de vreo formă de răspundere, poate fi ușor mușamalizat ca act individual și autoritățile/ persoanele publice să fie excluse din ecuația responsabilității pentru decesul persoanei custodiate. Prin urmare, verificarea responsabilității factorilor decizionali/ subiecților speciali prin prisma art.166/1 Cod penal este cea mai potrivită soluție.

Urmare a constatărilor grupului de lucru și a procesului de examinare a sesizării *ex-officio*, conducându-mă de prevederile art. 59/1 Constituția R. Moldova; alin.(1) și (2) art.24 din Legea nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul):

RECOMAND:

Comisiei de Stat pentru Încorporare:

1. Să ia act de constatările Raportului special și să decidă pe intern cu privire la măsurile ce urmează a fi realizate pentru a remedia omisiunile indicate.
2. Să examineze oportunitatea micșorării rezonabile a sarcinii de încorporare.
3. Să justifice necesitatea micșorării sau a majorării sarcinii de încorporare în notele informative la proiectele de Hotărâri de Guvern pentru fiecare campanie de recrutare.
4. Să dispună tuturor organelor administrativ-militare să înceteze practica recrutării formale și cantitative a recruților în Armata Națională.
5. Să dispună tuturor organelor administrativ-militare ca sarcina de încorporare să fie focusată pe calitatea recrutării, cu verificarea strictă a acestui proces.
6. Să dispună tuturor organelor administrativ-militare de a nu încălca dreptul recruților la educație/studii și la înlocuirea serviciului militar cu serviciul civil în perioada de recrutare-încorporare.
7. Să înceteze practica recrutării pentru încorporare a tinerilor ce au depus actele pentru studii și nu dispun de rezultatele finale ale accederii la studii, a tinerilor ce urmează să depună actele pentru studii în perioada de vară, inclusiv să se convingă că tinerii manifestă dorință clară de a refuza continuarea studiilor pentru executarea serviciului militar.
8. Să examineze ex-post, dacă încorporarea lui A.S a fost legală și conformă cadrului normativ în vigoare și dacă este admisibilă înrolarea în aceeași zi a unei persoane neafiate la evidența militară, cu informarea Avocatului Poporului despre soluția la caz.
9. Să sporească controlul asupra procesului desfășurării încorporării cetățenilor în serviciul militar.
10. Să informeze publicul, inclusiv prin afișarea în toate centrele militare și secțiile administrativ-militare a mecanismului de contestare a deciziilor comisiilor de recrutare-încorporare către Comisia de Stat pentru Încorporare.
11. Să expedieze Avocatului Poporului rapoartele anuale ale Comisiei de Stat pentru Încorporare privind procesul de încorporare începând cu anul 2020 și în continuare.

Ministerului Apărării al R. Moldova,
Marelui Stat Major al Armatei Naționale,
Comendurii Militare a Armatei Naționale,
Brigăzii 3 infanterie motorizată din Cahul:

1. Să ia act de constatările Raportului special și să decidă pe intern cu privire la măsurile ce urmează a fi realizate pentru a remedia omisiunile indicate.
2. Să aducă la cunoștință efectivului constatările Raportului special.
3. Să examineze oportunitatea micșorării rezonabile a sarcinii de încorporare.
4. Să justifice necesitatea micșorării sau a majorării sarcinii de încorporare în notele informative la proiectele de Hotărâri de Guvern pentru fiecare campanie de recrutare.
5. Să identifice un mecanism de liberare de la serviciul militar al soldaților incompatibili pentru continuarea serviciului militar în scopul protecției acestora, dar și a altora de consecințe tragice.

6. Să dispună plata indemnizației unice familiei defunctului A.S. în legătură cu decesul acestuia într-o unitate militară pe motivul acțiunilor de constrângere ce au avut loc în perioada serviciului militar.
7. Să decidă de comun cu Ministerul Educației și Cercetării asupra asigurării efective a dreptului la educație în campaniile de recrutare-încorporare și înrolare, inclusiv prin modificarea perioadei de recrutare-încorporare, amânarea încorporării sau executării serviciului militar în legătură cu studiile; recunoașterea formelor alternative de studii (cursuri, tehnice, specializate) ca parte componentă a dreptului la educație cu amânarea încorporării, etc.
8. Să identifice soluții imediate privind contractarea sau angajarea specialiștilor psihologi în unitatea militară Brigada 3 infanterie motorizată.
9. Să asigure mecanisme eficiente de raportare, depunere a plângerilor privind abuzurile față de militarii în termen și de examinare eficientă, confidențială și promptă a acestora.
10. Să instituie un mecanism viabil de evaluare psihologică periodică și detaliată a militarilor, cu accent pe identificarea timpurie a semnelor de suferință emoțională sau vulnerabilitate psihologică.
11. Să elaboreze instrucțiuni/ proceduri operaționale standard privind prevenirea bullyingului, violențelor fizice/ sexuale în unitățile militare, cu includerea factorilor responsabili și a mecanismelor de intervenție pas cu pas.
12. Să asigure formarea continuă (teoretico-practică) a angajaților din subordine în vederea sporirii cunoștințelor și capacităților de intervenție, în contextul cazului examinat, dar și a altor evenimente care au avut loc/vor avea loc.
13. Să realizeze cercetări administrative obiective, ample, independente, imparțiale, inclusiv prin consolidare instituțională.
14. Să informeze Avocatul Poporului despre toate cazurile de deces, tentative de suicid, suicid, acte de violență între militari și față de militari; leziuni, traume, relații nereglementare, cu indicarea datei, orei, circumstanțelor incidentului și acțiunilor întreprinse de unitatea militară în scopul remedierii situației, ori de câte ori au loc asemenea fapte la adresa de email: secretariat@ombudsman.md;

Ministerului Educației și Cercetării al R. Moldova:

1. Să ia act de constatările Raportului special și să decidă pe intern cu privire la măsurile ce urmează a fi realizate pentru a remedia omisiunile indicate.
2. Să decidă cu insistență, de comun cu Ministerul Apărării asupra asigurării efective a dreptului la educație în campaniile de recrutare-încorporare și înrolare, inclusiv prin modificarea perioadei de recrutare-încorporare, amânarea încorporării sau executării serviciului militar în legătură cu studiile; recunoașterea formelor alternative de studii (cursuri, tehnice, specializate) ca parte componentă a dreptului la educație cu amânarea încorporării, etc.

Procuraturii Generale a R. Moldova,

Inspectoratului de Poliție Cahul:

1. Să ia act de constatările Raportului special și să decidă pe intern cu privire la măsurile ce urmează a fi realizate pentru a remedia omisiunile indicate.
2. Să aducă la cunoștință efectivului constatările Raportului special.

Raportul special este plasat pe pagina web a instituției.